

नेपाल राष्ट्र बैंक केन्द्रीय कार्यालय

आर्थिक वर्ष २०७१/७२ को मौद्रिक नीति (सारांश)

पृष्ठभूमि

१. आर्थिक वर्ष २०७१/७२ को लागि तर्जुमा गरिएको यो मौद्रिक नीति समष्टिगत माग पक्षबाट सृजना हुने मुद्रास्फीतिलाई नियन्त्रण गर्ने, वाह्य क्षेत्र सन्तुलन कायम राख्ने तथा वित्तीय क्षेत्र स्थायित्व कायम गर्नेतर्फ उन्मुख रहेको छ। उत्पादनशील क्षेत्रतर्फ कर्जा प्रवाह गर्ने तथा वित्तीय सेवाको विस्तार र वित्तीय समावेशीकरणलाई अभिवृद्धि गर्नेतर्फ पनि मौद्रिक नीतिको जोड रहेको छ।
२. आर्थिक वर्ष २०७०/७१ मा मुलुकको समष्टिगत आर्थिक वृद्धिदर विगत पाँच वर्षको तुलनामा उच्च रह्यो। समीक्षा वर्षमा मौद्रिक विस्तार अपेक्षित स्तरमै रहेपनि मूल्य वृद्धिदर लक्षित स्तरभन्दा केही माथि रह्यो। विप्रेषण आप्रवाह एवम् वैदेशिक सहायता रकम उल्लेख्य रूपमा भित्रिएकोले चालू खाता बचतमा रहनुको साथै शोधनान्तर बचत उल्लेख्य रहयो।
३. आर्थिक वर्ष २०७१/७२ को लागि सरकारी बजेट समयमै आएकोले भौतिक पूर्वाधार विकास एवम् निजी क्षेत्रको आर्थिक गतिविधि विस्तारमा सकारात्मक प्रभाव पर्ने देखिन्छ। लगानीको वातावरण सुधार हुँदै जाने देखिएकोले मौसमी प्रतिकूलताको कारण कृषि क्षेत्रको वृद्धिदरमा संकुचन आएपनि उद्योग एवम् सेवा क्षेत्रको विस्तार हुन गई समग्र आर्थिक वृद्धि सन्तोषजनक रहने अनुमान छ। विप्रेषण आप्रवाहको विद्यमान वृद्धिदर कायमै रहेमा बैकिङ्ग प्रणालीमा अधिक तरलता हुने र मौद्रिक विस्तार भई आयात तथा मुद्रास्फीतिमा चाप पर्नुका साथै शेयर एवम् घरजग्गा जस्ता सम्पत्तिको मूल्य वृद्धि हुने सम्भावना रहेको छ।

समग्र आर्थिक स्थिति

४. आर्थिक वर्ष २०७०/७१ मा यथार्थ कुल गार्हस्थ्य उत्पादन वृद्धिदर आधारभूत मूल्यमा ५.२ प्रतिशत रहेको अनुमान छ। यसमध्ये कृषि तथा गैर-कृषि क्षेत्रको वृद्धिदर क्रमशः ४.७ प्रतिशत र ५.३ प्रतिशत रहेको अनुमान छ।
५. आर्थिक वर्ष २०७०/७१ मा औसत उपभोक्ता मुद्रास्फीति दर ९.० प्रतिशतको हाराहारिमा रहेको अनुमान छ। २०७१ जेठमा खाद्य तथा पेय पदार्थ समूहको मूल्य वृद्धिदर १२.२ प्रतिशत र गैर-खाद्य तथा सेवा समूहको मूल्य वृद्धिदर ७.० प्रतिशत रहेको छ। २०७१ जेठसम्म औसत मुद्रास्फीतिदर ९.१ प्रतिशत रहेको छ।
६. २०७१ असार २७ गतेसम्मको नगद प्रवाहमा आधारित तथ्याङ्क अनुसार कुल सरकारी खर्च ९.६ प्रतिशतले र कुल साधन परिचालन १९.५ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ। स्रोत परिचालनको तुलनामा सरकारको खर्च न्यून रहेकोले सो समयमा नेपाल राष्ट्र बैंकमा नेपाल सरकारको रु. ४९ अर्ब ९३ करोड नगद मौज्जात कायम रहेको छ।
७. आर्थिक वर्ष २०७०/७१ को एघार महिनासम्ममा चालू खाता रु. ७७ अर्ब ८४ करोडले बचतमा रहेको छ भने रु. १०९ अर्ब ५६ करोड शोधनान्तर बचत भएको छ। फलस्वरूप, २०७१ जेठ मसान्तमा विदेशी विनिमय सञ्चिति रु. ६४७ अर्ब ६४ करोड पुगेको छ जुन ११.२ महिनाको वस्तु आयात र करिब ९.८ महिनाको वस्तु तथा सेवा आयात धान्न पर्याप्त रहेको छ।

८. आर्थिक वर्ष २०७०/७१ मा अल्पकालीन ब्याजदरहरू न्यून स्तरमा भरेका छन् । २०७१ असारमा ९१ दिने ट्रेजरी बिलको भारित औसत ब्याजदर ०.०२ प्रतिशतमा भरेको छ भने वाणिज्य बैंकहरूको भारित औसत अन्तर-बैंक ब्याजदर ०.१६ प्रतिशत रहेको छ ।
९. २०७१ असारसम्ममा वाणिज्य बैंकहरूको शाखा संख्या १५४७, विकास बैंकहरूको ८१८, वित्त कम्पनीहरूको २३९ तथा लघुवित्त संस्थाहरूको ८२६ गरी कुल शाखा संख्या ३४३० पुगेको छ । यस अनुसार प्रतिशाखाबाट औसतमा करिब ७,७२४ जनाले सेवा प्राप्त गर्न सकेको देखिन्छ ।
१०. आर्थिक वर्ष २०७०/७१ मा २३ वटा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले एक आपसमा मर्ज भई ९ वटा संस्था बन्नको लागि अन्तिम स्वीकृति प्राप्त गरिसकेका छन् भने ४ वटा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई मर्ज हुन सैद्धान्तिक सहमति प्रदान गरिएको छ । बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरू एक-आपसमा गाभ्ने/गाभिने सम्बन्धी नियमावली, २०६८ जारी भएपछि कुल ६४ वटा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरू गाभिएर २५ संस्था बनेका छन् ।
११. आर्थिक वर्ष २०७०/७१ मा शेयर बजार उल्लेख्य रूपमा बढ्यो । नेप्से परिसूचक वार्षिक विन्दुगत आधारमा ९९.९ प्रतिशतले वृद्धि भई २०७१ असार मसान्तमा १०३६.१ पुगेको छ ।
१२. आर्थिक वर्ष २०७०/७१ को एघार महिनासम्ममा विस्तृत मुद्राप्रदाय १३.५ प्रतिशतले बढेकोले आर्थिक वर्ष २०७०/७१ को अन्त्यसम्ममा सो वृद्धिदर लक्ष्यकै हाराहारीमा रहेको अनुमान छ ।
१३. आर्थिक वर्ष २०७०/७१ को एघार महिनासम्ममा निजी क्षेत्रतर्फ गएको कर्जा १६.५ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ । त्यसमध्ये कृषि क्षेत्रतर्फ २४.४ प्रतिशतले, औद्योगिक उत्पादनमूलक क्षेत्रतर्फ १५.८ प्रतिशतले, निर्माण क्षेत्रतर्फ २१.६ प्रतिशतले तथा थोक तथा खुद्रा व्यापारतर्फ १९.७ प्रतिशतले कर्जामा वृद्धि भएको छ । बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको कुल कर्जामा कृषि (कृषि कर्जाको नयाँ परिभाषा अनुसार) तथा ऊर्जा क्षेत्रको हिस्सा क्रमशः ६.१६ प्रतिशत र २.१३ प्रतिशत पुगेको छ । २०७० असारमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूबाट शेयरको धितोमा रु. १२ अर्ब ९३ करोड कर्जा प्रवाह भएकोमा २०७१ जेठमा उक्त कर्जा रु. १६ अर्ब ८१ करोड पुगेको छ ।
१४. आर्थिक वर्ष २०७०/७१ को एघार महिनासम्ममा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको निक्षेप संकलन १२.५ प्रतिशतले वृद्धि भएर रु. १३ खर्ब ३६ अर्ब ३२ करोड पुगेको छ । यस अवधिमा वाणिज्य बैंकहरूको निक्षेप १२.० प्रतिशतले, विकास बैंकहरूको २०.३ प्रतिशतले र वित्त कम्पनीहरूको ४.८ प्रतिशतले बढेको छ ।
१५. तरलता व्यवस्थापनको लागि आर्थिक वर्ष २०७०/७१ मा पटक-पटक गरी ७ देखि १४ दिनसम्मको रिभर्स रिपोमार्फत् कारोबार गरी तरलता प्रशोचन गरिएको छ ।
१६. आर्थिक वर्ष २०७०/७१ मा असल कर्जाको धितोमा यस बैंकबाट रु. ४ अर्ब ५३ करोडको साधारण पुनरकर्जा तथा रु. २ अर्ब ९३ करोडको निर्यात पुनरकर्जा सुविधा प्रदान गरिएको छ ।

आर्थिक वर्ष २०७१/७२ को मौद्रिक नीति तथा वित्तीय क्षेत्र कार्यक्रम

१७. अधिक तरलताको व्यवस्थापन गर्दै मूल्य स्थिरता कायम राख्ने, उत्पादनशील क्षेत्रमा कर्जा प्रवाह विस्तार गर्ने, वित्तीय स्थायित्व कायम राख्ने र वित्तीय पहुँच अभिवृद्धि गर्ने जस्ता चुनौतीहरूलाई सामना गर्नेगरी यो मौद्रिक नीतिमा उपयुक्त मौद्रिक एवम् वित्तीय क्षेत्रसँग सम्बन्धित नीति तथा कार्यक्रमहरू तय गरिएका छन् ।

मौद्रिक नीतिको कार्यदिशा

१८. बैंकिङ्ग क्षेत्रमा लामो समयसम्म उच्च तरलताको अवस्था विद्यमान रहिरहेको र यसले मूल्य, वास्तविक क्षेत्र एवम् वित्तीय क्षेत्रको स्थायित्वमा नकारात्मक असर पार्न सक्ने सम्भावनालाई ध्यानमा राखी मौद्रिक नीतिको कार्यदिशालाई केही कसिलो तुल्याइएको छ । तथापि, आर्थिक वर्ष २०७१/७२ का लागि परिलक्षित आर्थिक वृद्धि हासिल गर्न बैंकिङ्ग क्षेत्रबाट यथेष्ट कर्जा प्रवाह हुनसक्ने व्यवस्था गरिने छ ।
१९. मौद्रिक योगाइहरूलाई वाञ्छित सीमाभित्र राखी माग पक्षबाट मुद्रास्फीतिमा थप चाप पर्न नदिनेतर्फ मौद्रिक नीतिको जोड रहने छ ।

२०. बैंकिङ्ग क्षेत्रमा विद्यमान उच्च तरलताका कारण शेयर बजार र घरजग्गा कारोबारतर्फ कर्जा प्रवाह बढेर सम्पत्तिको मूल्य (Asset Price) मा अस्वभाविक वृद्धि हुने र वित्तीय स्थायित्व जोखिममा पर्ने सम्भावनालाई समेत दृष्टिगत गरी मौद्रिक नीतिको कार्यदिशा केही कसिलो तुल्याइएको छ ।
२१. नेपाली अर्थतन्त्रको न्यून आर्थिक वृद्धिदरलाई ध्यानमा राखी उत्पादनशील क्षेत्रमा कर्जा लगानी विस्तार गर्न बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई अभिप्रेरित गर्नुका साथै वित्तीय साक्षरताको माध्यमबाट कर्जाको माग तथा उपयोग पक्षलाई समेत सुदृढ गर्नेतर्फ पनि मौद्रिक नीति केन्द्रित रहने छ ।
२२. मौद्रिक नीति कार्यान्वयन माध्यमको रूपमा रहेका बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको सुदृढीकरण गर्दै समग्र वित्तीय क्षेत्रको स्थायित्व कायम गर्न पनि प्रस्तुत मौद्रिक नीति परिलक्षित रहेको छ ।

आर्थिक तथा मौद्रिक लक्ष्य

२३. आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा उपभोक्ता मुद्रास्फीति दरलाई वार्षिक औसत ८ प्रतिशत कायम राखी कमिमा ८ महिनाको वस्तु तथा सेवाको आयात धान्न पर्याप्त हुने विदेशी विनिमय सञ्चिति कायम गर्ने र आर्थिक वर्ष २०७१/७२ को बजेट वक्तव्यमा उल्लिखित ६ प्रतिशतको आर्थिक वृद्धि हासिल गर्न सघाउ पुऱ्याउन आवश्यक मौद्रिक तरलता व्यवस्थापन गर्ने मौद्रिक नीतिको लक्ष्य रहेको छ ।
२४. मौद्रिक नीतिको कार्यदिशा अनुरूप मौद्रिक क्षेत्रबाट मूल्यमा चाप पर्न नदिन र परिलक्षित आर्थिक वृद्धिलाई सहयोग पुऱ्याउन मौद्रिक नीतिको अन्तरिम लक्ष्यको रूपमा विस्तृत मुद्राप्रदायको वृद्धिदरलाई १६ प्रतिशतको हाराहारीमा कायम राखिने छ ।
२५. आर्थिक वर्ष २०७१/७२ को लागि प्रक्षेपित आर्थिक वृद्धिदर तथा मुद्रास्फीति दरको आधारमा सृजना हुनसक्ने समग्र मागको अवस्थालाई दृष्टिगत गर्दा निजी क्षेत्रतर्फको कर्जा १८ प्रतिशतले बढ्ने प्रक्षेपण रहेको छ ।

मौद्रिक नीतिको संचालन उपकरण

२६. आर्थिक वर्ष २०७१/७२ देखि बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले कायम गर्नुपर्ने विद्यमान अनिवार्य नगद अनुपातलाई “क” वर्गको लागि ६.० प्रतिशत, “ख” वर्गको लागि ५.० प्रतिशत र “ग” वर्गको लागि ४.० प्रतिशत कायम गरिएको छ ।
२७. कृषि, जलविद्युत, पशुपंक्षी एवम् मत्स्यपालन व्यवसाय र तोकिएका अन्य उत्पादनशील क्षेत्रको लागि कायम रहेको पुनरकर्जा दर ५.० प्रतिशतबाट घटाएर ४.० प्रतिशत कायम गरिने छ । विद्यमान अन्य पुनरकर्जा दरहरू भने यथावत राखिएको छ ।
२८. मौद्रिक तरलतामा अल्पकालमा नै ठूलो फेरबदल आई अल्पकालीन ब्याजदरमा उल्लेख्य उतार-चढाव आउने तथा वित्तीय बजार अस्थिर हुने देखिएमा हप्ताको कुनै पनि दिन आकस्मिक खुला बजार कारोबार (Fine Tuning Operation) गरिने छ । बढीमा तीन महिनासम्मको लागि गरिने यो आकस्मिक खुला बजार कारोबारको लागि रिपो/रिभर्स रिपो तथा बोलकबोलको माध्यमबाट ब्याज दिने गरी निक्षेप संकलन गर्ने उपकरणहरू प्रयोग गरिने छ ।
२९. दीर्घकालीन प्रकृतिको तरलता व्यवस्थापन गर्न र मौद्रिक नीतिको कार्यदिशाको संकेत दिन आवश्यकता अनुसार संरचनात्मक खुला बजार कारोबार गरिने छ । संरचनात्मक खुला बजार कारोबारको लागि सोभै खरिद/बिक्री बोलकबोल र आवश्यकतानुसार बढीमा ६ महिनासम्मको लागि रिपो/रिभर्स रिपो बोलकबोल उपकरण प्रयोग गरिने छ । यसका अतिरिक्त आवश्यक परेको खण्डमा नेपाल राष्ट्र बैंक ऋणपत्र जारी गरिने छ ।
३०. अन्तिम ऋणदाता सुविधा तथा सुरक्षणपत्रहरूको डिष्काउण्ट गर्ने प्रयोजनको लागि लागू हुने बैंकदरलाई ८ प्रतिशतमा यथावत कायम राखिएको छ ।
३१. शेयर बजारमा आउने अनपेक्षित उतार-चढावबाट वित्तीय स्थायित्वमा प्रतिकूल प्रभाव पर्नसक्ने सम्भावनालाई ध्यानमा राखी शेयरको धितोमा प्रवाह हुने कर्जालाई थप व्यवस्थित गरिने छ ।

३२. तरलता व्यवस्थापनमा सहयोग पुग्ने हेतुले विदेशी मुद्रा कारोबार गर्न अनुमतिप्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले आफ्नो विदेशी मुद्रा संचितिको निश्चित अंश विदेशी वित्तीय उपकरणमा लगानी गर्न पाउने व्यवस्था गरिने छ ।

वित्तीय क्षेत्र सुधार, नियमन तथा सुपरिवेक्षण

३३. वित्तीय क्षेत्रसँग सम्बन्धित नीति तथा कार्यक्रमहरू वित्तीय स्थायित्व कायम गर्न र वित्तीय पहुँच एवम् समावेशीकरण अभिवृद्धि गर्न परिलक्षित हुनेछन् । वित्तीय क्षेत्रको समग्र विकास र स्थिरताको लागि तर्जुमा हुने क्रममा रहेको वित्तीय क्षेत्र विकास रणनीतिको आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा कार्यान्वयन शुरु गरिने छ ।
३४. आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा Payment System Development Strategy जारी भएपछि RTGS कार्यान्वयनमा आउने गरी आवश्यक व्यवस्था मिलाइने छ । साथै, भुक्तानी तथा फछ्यौट ऐन तर्जुमा गरी कार्यान्वयनमा ल्याइने छ ।
३५. द्वन्द्वका बेला बन्द गरिएका बैंकका शाखाहरू यसै आर्थिक वर्षको अन्त्यसम्ममा पुनर्स्थापना गर्ने व्यवस्था गरिने छ ।
३६. वित्तीय समावेशीकरण एवम् वित्तीय सेवाको पहुँच अभिवृद्धि गर्न यस बैंकले अघि सारेका कार्यक्रमहरूसँगै बैंक तथा वित्तीय संस्थाका ग्रामीण शाखाहरूलाई समेत वित्तीय साक्षरता एवम् सचेतना अभिवृद्धि गर्ने कार्यमा प्रोत्साहित गरिने छ ।
३७. बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूका संस्थापकहरूको विभिन्न समूहमा वर्गीकरण हुने व्यवस्थाको अन्त्य गरी सबै संस्थापकहरूलाई एकै समूहमा रहने व्यवस्था गरिने छ ।
३८. वाणिज्य बैंकहरूले २०७२ असार मसान्तसम्ममा आफ्नो कुल कर्जाको २० प्रतिशत उत्पादनशील क्षेत्रमा र यस अन्तर्गत कृषि तथा उर्जा क्षेत्रमा कम्तिमा १२ प्रतिशत कर्जा प्रवाह गर्नुपर्ने व्यवस्थालाई पनि कायमै राखिएको छ । २०७३ असार मसान्तसम्ममा विकास बैंक र वित्त कम्पनीहरूले समेत तोकिएका उत्पादनशील क्षेत्रमा कुल कर्जाको क्रमशः १५ प्रतिशत र १० प्रतिशत पुऱ्याउनुपर्ने व्यवस्था गरिने छ ।
३९. वाणिज्य बैंकहरूमा बासेल-३ का प्रावधानहरूलाई क्रमशः कार्यान्वयन गर्दै लगिने छ । विद्यमान चुक्ता पूँजी सम्बन्धी व्यवस्थालाई भने हाललाई यथावत कायम राखिएको छ ।
४०. वाणिज्य बैंकहरूको लागि बासेल-३ मा आधारित तरलता अनुगमन पद्धति लागू गर्न आवश्यक निर्देशन जारी गर्नुको साथै तरलताका आधारमा समेत शीघ्र सुधारात्मक कारवाही (Prompt Corrective Action) लागू गरिने छ ।
४१. वित्तीय प्रणालीलाई सुदृढीकरण गर्न बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई एक आपसमा गाभ्ने/गाभिने प्रक्रियालाई निरन्तरता दिँदै बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरू प्राप्ति (Acquisition) सम्बन्धी विनियमावली, २०७० अनुरूप प्राप्ति (Acquisition) सम्बन्धी कार्यलाई पनि प्रोत्साहित गरिने छ ।
४२. बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूमा अध्यक्ष, संचालक, प्रबन्ध संचालक, प्रमुख कार्यकारी अधिकृत समेतका पदाधिकारीहरू लगातार दुई पटकभन्दा बढी उक्त पदमा निर्वाचित, मनोनित वा नियुक्त हुन नसक्ने व्यवस्था बैंकहरू आफैले गरी आर्थिक वर्ष २०७१/७२ भित्र यस बैंकलाई जानकारी गराउनु पर्ने व्यवस्था गरिने छ ।
४३. बैंक तथा वित्तीय संस्थाका उच्च व्यवस्थापन र संचालकबीच नियन्त्रण र सन्तुलन कायम हुन सकोस् र उच्च व्यवस्थापनमा रहेका कर्मचारी/पदाधिकारीहरूले संस्थालाई पूर्णकालीन सेवा दिन सक्नु भन्ने आशयले आफू कार्यरत संस्थाको चुक्ता पूँजीको एक निश्चित प्रतिशतभन्दा बढी शेयर स्वामित्व हुने व्यक्ति उक्त संस्थाको कार्यकारी पदमा रहन नसक्ने व्यवस्था गरिने छ ।
४४. वित्तीय क्षेत्रका संस्थाहरूमा सन् २०१७ सम्ममा International Financial Reporting Standard (IFRS) पूर्ण रूपमा लागू गरिने छ ।
४५. नयाँ वाणिज्य बैंक, विकास बैंक तथा वित्त कम्पनीहरू स्थापनाको लागि निवेदन लिने कार्य आर्थिक वर्ष २०७१/७२ को लागि पनि स्थगित गरिएको छ ।

घरेलु तथा साना व्यवसाय

४६. घरेलु तथा साना व्यवसायहरूको विकासका लागि यस क्षेत्रमा कर्जा प्रवाह वृद्धि गर्न बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई प्रोत्साहित गरिने छ । यस क्षेत्रमा प्रवाह हुने कर्जाको सुरक्षण/बीमा व्यवस्थालाई बढी लचिलो र प्रभावकारी तुल्याउन सुरक्षण सीमा, सुरक्षण शुल्क र यस्तो कर्जाको लागि जोखिम व्यवस्थामा थप छुट दिन आवश्यक व्यवस्था गरिने छ । साथै, वाणिज्य बैंकहरूमा रहेका SME Desk लाई Proactive तुल्याई यस क्षेत्रमा सेवा प्रवाहलाई प्रभावकारी तुल्याइने छ ।
४७. घरेलु तथा साना व्यवसायहरूलाई प्रोत्साहन गर्न संचालन भइरहेका व्यवसायलाई वार्षिक कारोबारको सामर्थ्यका आधारमा रु. १० लाखसम्म र नयाँ व्यवसाय खोल्न रु. ५ लाखसम्म बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूबाट कर्जा प्रवाह हुने व्यवस्था गरिने छ ।
४८. नेपाल सरकारले आर्थिक वर्ष २०७१/७२ को बजेटमार्फत् नवीन विचार भएका तर लगानीयोग्य पूँजी स्रोत नभएका साना तथा मध्यम व्यवसायी, आविष्कारकर्ता तथा उद्यमीहरूलाई शुरु पूँजी उपलब्ध गराई प्रोत्साहन गर्न एक कोष (Start Up Fund) खडा गर्ने व्यवस्था गरेको सन्दर्भमा उक्त कोषबाट शुरु पूँजी प्राप्त गरी संचालन गरिने उद्यम व्यवसायहरूलाई बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूबाट आवश्यकतानुसार कर्जा उपलब्ध गराउने व्यवस्था गरिने छ ।
४९. बैंक तथा वित्तीय संस्था नभएका स्थानमा लघुवित्त संस्थाहरूबाट स्वीकारयोग्य धितो लिई समूहमा आवद्ध भएका तथा नभएका सबैलाई लघुउद्यम सञ्चालन गर्न रु. ५ लाखसम्म कर्जा प्रदान गर्ने व्यवस्था गरिने छ । उक्त कर्जा सम्बन्धित लघुवित्त संस्थाहरूको कुल कर्जाको एक तिहाइभन्दा बढी हुन नहुने व्यवस्था गरिने छ ।

लघुवित्त तथा वित्तीय पहुँच

५०. यस बैंकबाट वित्तीय मध्यस्थताको कारोबार गर्न अनुमति प्राप्त गरेका गैर-सरकारी संस्थाहरूलाई तोकिएको प्रक्रिया पूरा गरी २०७२ असार मसान्तसम्ममा “घ” वर्गको लघुवित्त संस्थामा परिणत भइसक्ने निर्देशन दिइएको छ । यस प्रक्रियालाई प्रोत्साहित गर्न त्यस्तो संस्थामा रहने संस्थागत शेयर स्वामित्वको सीमा २५ प्रतिशतबाट बढाएर ५१ प्रतिशत गरिने छ ।
५१. वित्तीय पहुँच नपुगेका तोकिएका जिल्लाहरू बाहेक अन्य जिल्लाहरूमा स्थापना हुने लघुवित्त संस्थाहरूको लागि चाहिने चुक्ता पूँजी आर्थिक वर्ष २०७१/७२ देखि वृद्धि गरिने छ ।
५२. वित्तीय सेवाको पहुँच कम रहेका तोकिएका जिल्लाहरूमा “घ” वर्गका लघुवित्त संस्थाहरूले नयाँ शाखा खोल्दा यस बैंकबाट निश्चित अवधिको लागि शून्य व्याजदरमा उपलब्ध गराइने सापटी रु. २० लाखबाट बढाई रु. ३० लाखसम्म कायम गरिने छ ।
५३. बैंक तथा वित्तीय संस्थाबाट विगत दुई वर्षदेखि विपन्न वर्ग कर्जा उपभोग गरी असल वर्गमा परेका समूह सदस्यलाई सामूहिक जमानीमा प्रदान गरिने कर्जाको सीमा रु. १ लाख ५० हजारबाट वृद्धि गरी रु. २ लाख पुऱ्याइने छ भने धितो लिई प्रदान गरिने लघुउद्यम कर्जाको सीमा रु. ४ लाखबाट वृद्धि गरी रु. ५ लाख कायम गरिने छ ।
५४. बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूबाट महिलाहरूद्वारा प्रवर्द्धित लघुउद्यमको लागि सम्बन्धित परियोजना धितोमा प्रवाह हुने रु. ७ लाखसम्मको परियोजना कर्जालाई विपन्न वर्ग कर्जामा गणना गरिने छ । साथै, यस्तो कर्जा सुरक्षण गराउने व्यवस्था मिलाइने छ ।
५५. लघुवित्त संस्थाहरू लगायत विपन्न वर्गको कर्जा उपयोग क्षमता अपेक्षित रूपमा विस्तार हुन नसकेको र लघुवित्त संस्थाहरूमा तत्काल स्रोतको अभाव नदेखिएकोले बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूबाट तोकिएका विपन्न वर्गमा प्रवाह गर्नुपर्ने कर्जा अनुपातलाई हाललाई यथावत राखिएको छ ।
५६. बचत तथा ऋण सहकारी संस्थाहरूलाई बलियो सुपरिवेक्षकीय दायराभित्र ल्याई वित्तीय स्थायित्व कायम गर्नका लागि नियामक निकायलाई आवश्यक सहयोग पुऱ्याउन सहकार्य गरिने छ ।

विदेशी विनिमय व्यवस्थापन

५७. विश्व वित्तीय बजारसँग एकीकृत हुँदै गएको राष्ट्रिय अर्थतन्त्रमा पूँजी खाता परिवर्त्यताका व्यवस्थाहरु समयानुकूल बनाउन विदेशी विनिमय नियमित गर्ने ऐन र विदेशमा लगानी गर्न प्रतिबन्ध लगाउने ऐनको संशोधनका लागि प्रस्तावको मस्यौदा तयार गरी नेपाल सरकार समक्ष पेश गरिने छ ।
५८. सुन आयात तथा बिक्री वितरण प्रणालीलाई बजारको अवस्था अनुरूप समय सापेक्ष परिवर्तन गर्दै लगिने छ । सुन-चाँदी व्यवसायहरुलाई चाहिने कच्चा पदार्थ आपूर्तिलाई सहज तुल्याउनको लागि विद्यमान व्यवस्थामा परिमार्जन गरिने छ । सानो मात्रामा पनि सुन खरिद गर्न सकिने र काठमाण्डौं उपत्यका बाहिर पनि वाणिज्य बैंकहरुले सुन बिक्री गर्न सक्ने व्यवस्था गरिने छ ।
५९. भारतबाट भित्रिने विप्रेषण प्रणालीमा रहेका विद्यमान कठिनाईहरु कुटनैतिक तथा केन्द्रीय बैंकको तहमा समाधान गर्दै भारतबाट विप्रेषण भित्र्याउने कार्यलाई सरल र सहज बनाइने छ ।
६०. परिवर्त्य विदेशी मुद्रामा खाता हुने नेपालीले आफ्नो खाताबाट वस्तु तथा सेवा खरिद गर्ने प्रयोजनका लागि वार्षिक अमेरिकी डलर १०,००० सम्म भुक्तानी दिन सक्ने व्यवस्था गरिने छ ।
६१. चीनसँग हुने आयात/निर्यात व्यापारको लागि वाणिज्य बैंकहरुमार्फत् हुने भुक्तानी प्रणालीलाई व्यवस्थित गर्न चीनको विभिन्न स्थानमा रहेका वाणिज्य बैंकहरुमार्फत् बैंकिङ कारोबार गर्न सकिने व्यवस्था मिलाइने छ ।
६२. वाणिज्य बैंकहरुले आफ्नो विदेशी विनिमय संचितिको मौज्जातबाट उपयुक्त प्रतिफल लिनसक्ने तुल्याउन आफ्नो दैनिक तरलतामा प्रतिकूल असर नपर्ने गरी उक्त मौज्जातमा रहेको रकमको निश्चित प्रतिशतसम्म नेपालको वैदेशिक व्यापार ठूलो परिमाणमा भएका मुलुकहरुको मुद्रामा समेत कल डिपोजिट, सर्टिफिकेट अफ डिपोजिट वा यस्तै अन्य सुरक्षित उपकरणहरुमा लगानी गर्न सक्ने व्यवस्था मिलाइने छ ।
६३. भारत बाहेक तेस्रो मुलुकहरुबाट ड्राफ्ट, टी.टी. को माध्यमबाट वस्तु आयात गर्दा एक पटकमा बढीमा अमेरिकी डलर ३० हजार बराबरसम्मको भुक्तानी दिन पाइने व्यवस्था रहेकोमा सो सीमालाई वृद्धि गरी अमेरिकी डलर ३५ हजार कायम गरिने छ ।

अन्त्यमा,

६४. मुलुकको समष्टिगत आर्थिक स्थिति सन्तोषप्रद रहेतापनि केही अन्तरनिहित जोखिमहरु अर्थव्यवस्थामा विद्यमान नै छन् । उच्च विप्रेषण आप्रवाहको कारणले मात्र वाह्य क्षेत्र स्थिति सुदृढ रहन सकेको छ भने अनुकूल मौसमका कारणले आर्थिक वृद्धिदरमा केही सुधार भएको अवस्था छ । मूल्य वृद्धिदर एक अंकमा रहेपनि मूल्यमा चापको स्थिति रहिरहेको छ । व्यापार घाटा फराकिलो हुँदै गएको छ । बैंकिङ क्षेत्रमा उच्च तरलता कायम रहेको भएतापनि निजी क्षेत्रमा बैंक कर्जाको उपलब्धता सीमित क्षेत्र र ग्राहक समूहमा केन्द्रित छ । यस पृष्ठमूमिमा तर्जुमा गरिएको आर्थिक वर्ष २०७१/७२ को यो मौद्रिक नीति माग पक्षबाट मूल्य तथा वाह्य क्षेत्र स्थायित्वमा चाप पर्न नदिने र आपूर्तितर्फ उत्पादनशील क्षेत्रहरुमा जाने कर्जा प्रवाहलाई प्रोत्साहन गरी आर्थिक वृद्धिमा सहयोग पुऱ्याउने दिशामा उन्मुख रहेको छ ।
६५. प्रस्तुत मौद्रिक नीति तर्जुमाको क्रममा सहयोग पुऱ्याउने नेपाल सरकारका विभिन्न निकायहरु, बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरु, उद्योग-वाणिज्य क्षेत्रका विभिन्न व्यावसायिक संघ-संस्थाहरु, विद्वत् वर्ग, सञ्चार माध्यम लगायत सबै सरोकारवालाहरुलाई नेपाल राष्ट्र बैंक धन्यवाद ज्ञापन गर्न चाहन्छ । यो मौद्रिक नीतिमा व्यवस्था गरिएका नीति तथा कार्यक्रमहरुको कार्यान्वयनमा सदाभै सबैको सहयोग प्राप्त हुने अपेक्षा गरिएको छ ।